

Vasfüggöny szülöttei – magyar informatika hőskora a keleti blokkban

A magyar informatikatörténelem egyik fontos szakasza, amikor a „**keleti blokk**” országait (*KGST, Kína*) sújtó multilaterális kereskedelmi embargó fentartásával korlátozták valamennyi csúcstechnológia exportját. Ez a hidegháborús gazdasági hadviselés egyik formájának is tekinthető. Célja az volt, hogy az embargó alá eső országok, köztük hazánk is, egyre inkább lemaradjanak a fegyverkezési versenyben. Ezt a szankciót egy **COCOM-lista** nevű dokumentumban rögzítették, amelyet az 1947-ben alapított bizottság, a *Coordinating Committee for Multilateral Export Controls* koordinált. Magyarország vonatkozásában a COCOM-listát 1990-ben lényegesen enyhítették, majd 1992. február 10-én véglegesen megszüntették. Az embargó alatti időszak a magyar mérnökök számára maga volt az eldorádó. Ami nem jöhetett be, azt nekünk kellett megvalósítani. A kiállításon megtekinthető a COCOM-lista egy példánya is.

A kiállítás látogatói számos izgalmas „magyar leg”-gel találkozhatnak:

- *EMG Hunor 131*. Magyarország legelső elektronikus számológépe
Megjelenés éve: 1966.
- *Mikromat* kibernetikus építőkészlet. A magyar lakosság elsőként 1966-ban ezen a számítógép modellen keresztül került elsőként kapcsolatba a kibernetikával. A készülék fejlesztőjét Kovács Mihály szerzetes tanárt tekintjük Magyarország legelső informatika tanárának.
- *Videoton VT-340* a legelső megjelenítővel rendelkező magyar terminál. Megjelenés éve: 1972.
- *Videoton DDS* (Data Display Station) VT-20 elődje. Magyarország legelső mikroprocesszoros számítógépe.
Megjelenés éve: 1975.
- *HomeLab 2* számítógép. Magyarországon az első Home kategóriás számítógép, melyet a Lukács fivérek fejlesztettek ki. Magyar Apple-nek is nevezték, utalva ezzel a híres amerikai cég kialakulása közötti hasonlóságra. Mindkét gépet fiatal srácok fejlesztették egy sufniban.
Megjelenés éve: 1982.
- *HomeLab 4 BraiLab* volt hazánk első „beszélni tudó” számítógép, melynek beszédszintetizátorát a KFKI-ban (Központi Fizikai Kutató Intézet) dolgozó házaspár, Arató András és Vaspöri Teréz fejlesztettek, látássérültek részére. Megjelenés éve: 1983.
- *HT 1080Z* iskolaszámítógép. A Híradástechnikai Szövetkezet által a Videogenie távolkeleti gép licensze alapján gyártott típus volt az először kiírt iskolaszámítógép pályázat nyertese. Ez a gép került leghamarabb tömegesen a középiskolákba.
Megjelenés éve: 1983
- *SZKI Proper 16* számítógép. A Számítástechnikai Koordinációs Intézet által fejlesztett számítógép volt Magyarország és Európa legelső IBM PC XT klonja.
Megjelenés éve: 1983.
- *MTA SZTAKI Primo számítógép*. A legelőször kereskedelmi forgalomba került otthoni számítógép.
Megjelenés éve: 1984.
- *Videoton TV-Computer*. Az első magyar színek kezelését is támogató, kereskedelmi forgalomba került számítógép, ezen a gépen volt elsőként megtalálható a magyar ABC valamennyi ékezetes betűje. Megjelenés éve: 1986.

A kiállítás az informatika jeles magyar alakjai előtt is tiszteleg:

Neumann János (John von Neumann) Leírta azokat a működési elveket, amik alapján a mai modern számítógépek nagy többsége működik. 1945. június 30-án, az első nyilvános publikáció, „First draft of a report on the edvac” című 101 oldalas leírás tartalmazza egy számítógép tárolt programú koncepció elvének logikai felépítését. Vízválasztó volt a Neumann előtti és utáni számítógépek között. Az első ilyen modern számítógép

	az IAS (Institute for Advanced Study) volt 1951-ben.
<i>Kozma László</i>	MESZ1 Műegyetemi Számológép 1 elektromechanikus, nulladik generációs jelfogós számítógép megalkotója 1958-ban. Az első hálózatba kapcsolt gép telefonvonalon keresztül (kalkulátor szolgálat) megalkotója.
<i>Kalmár László</i>	A „szegedi logikai gép” és a „szegedi katicabogár” az első magyar műállat fejlesztője, Dr. Muszka Dániellel közösen építették meg.
<i>Kovács Mihály</i>	Piarista szerzetes tanár, az 50-es évek végén kezdett kibernetikát tanítani. A Mikromat kibernetikai építőkészlet tulajdonképp egy számítógép modell volt, melyet Voynarovics Ferenc diákkal közösen épített. Ő volt az első Magyarországon aki informatikát tanított.
<i>Gábor Dénes</i>	1974 holografikus módszer kitalálója, fizikai Nobel-díj.
<i>Gróf András István</i>	(Andy Steven Grove) Az Intel 1968-as társalapítója és igazgatója.
<i>Vadász László</i>	(Leslie L. Vadasz) Intel társalapító, alelnök. Vezetésével 1971-ben elkészül a világ első mikroprocesszora az Intel 4004.
<i>Ifj. Simonyi Károly</i>	(Charles Simonyi) A Microsoft egyik programfejlesztője. Ő készítette az Office Irodai programcsomag őst. Az első magyar úrturistaként is ismert.
<i>Jánosi Marcell</i>	1974-ben, a MCD-01, a világ első 3,5” floppy feltalálója.
<i>Kovács Győző</i>	1959. január 21-én üzembe helyezett első magyar elektroncsöves számítógép, az M3 egyik konstruktőre. Ezen végezték az Erzsébet híd statikai számításainak ellenőrzését. Az első magyar számítógép-zene is ezen szólalt meg, a Für Elise. A számítástechnika hazai népszerűsítésének jeles alakja, ő hozta létre az első számítástechnikai folyóiratot, a Mikro Magazint 1983-ban.
<i>Kemény János</i>	(John Kemeny) A BASIC programozási nyelv megalkotója 1964-ben.
<i>dr. Gyarmati Péter</i>	MobiX kézisámítógép megalkotója, 1984-ben szabadalmaztatta a hordozható operációs rendszert.

A kiállítás egyben egy kis időutazás is abba a korba, amikor egy átlagos irodai számítógép nagyjából 40 Kg-ot nyomott, és áruk megközelítőleg 1 millió forint felett volt. Amikor egy új autó 80 ezer forintba került, egy átlagos havi munkabér 2000 forint volt. Ha egy mai adathordozó pl. egy 128Gb-os pendrive tárolókapacitását akarnánk elérni egy ilyen számítógéppel, akkor abból annyi darabot kellene legyártanunk, ami egymás mellé rakva egyszer megkerülné a földet! Egy mai átlagos mobiltelefon a kiállított gépek összteljesítményét messze felülmúlja, óriási a kontraszt pl. egy tablet és egy akkori csúcstechnológiás gép között. Akkoriban nem volt még szabványosítás, minden gép magán hordozta a fejlesztő intézetek saját elképzeléseit. Ezt a korszakot mutatja be tárlat, negyven különböző számítógéptípuson, perifériákon és dokumentumokon keresztül. A látogató az akkori magyar informatikai ipar csúcstechnológiáit ismerheti meg.

A kiállítás mottója: *„Ismerd meg a múltat, amiből a jövő gyökerezik”*

A bemutatásra kerülő gépek szinte minden példánya saját tulajdon – a Debreceni Törvényszék informatikusának tulajdona, aki a 80-as évek óta folyamatosan gyűjti a gépeket.

A rendezvény támogatói: Debreceni Törvényszék és Neumann János Számítógép-tudományi Társaság. A kiállítást megnyitja és tárlatvezetést tart: Képes Gábor, az NJSZT főmunkatársa.

A kiállítás védnöke: Alföldi István, a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság ügyvezető igazgatója.